

2017-2025-YILLARDA O'ZBEKISTON VA MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI HAMKORLIGI

Atajanova Dilnoza Adilbayevna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek
tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi tarix fani o'qiruvchisi

E-mail: diltzor0701@gmail.com

Tel. +998955457749

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17405189>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-oktabr 2025 yil
Ma'qullandi: 15-oktabr 2025 yil
Nashr qilindi: 21-oktabr 2025 yil

KEYWORDS

O'zbekiston, Markaziy Osiyo, hamkorlik, tashqi siyosat, mintaqaviy integratsiya, iqtisodiy aloqalar, siyosiy islohotlar.

ABSTRACT

Maqolada 2017–2025-yillarda O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy hamkorlikning shakllanish jarayonlari tahlil qilinadi. Ishda O'zbekiston tashqi siyosatining yangi bosqichi — mintaqaviy diplomatiya va yaxshi qo'shniçilik siyosati natijalari yoritilgan. Shu bilan birga, O'zbekistonning Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston bilan hamkorlik yo'nalishlari, mintaqaviy xavfsizlik, savdo, transport va ekologiya sohasidagi qo'shma tashabbuslar tahlil etilgan.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng Markaziy Osiyo mintaqasi bilan o'zaro hamkorlikni rivojlantirish davlat tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralgan. Ayniqsa 2017-yildan boshlab mamlakat rahbariyati tomonidan olib borilgan ochiq, konstruktiv va qo'shniçilik siyosati mintaqaviy integratsiyani sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tardi. Ushbu maqolaning maqsadi — O'zbekistonning 2017–2025-yillarda Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan siyosiy, iqtisodiy va madaniy hamkorlik jarayonlarini tahlil qilish, ularning natijalari va istiqbollari baholashdan iboratdir.

2017-yil O'zbekiston tashqi siyosatida yangi davrni boshlab berdi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida "yaxshi qo'shniçilik va ochiq muloqot siyosati" konsepsiyasi ishlab chiqilib, mintaqaviy hamkorlik O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy yo'nalishiga aylandi. Shu davrdan boshlab O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan aloqalari tubdan yangilandi, ishonch, ochiqlik va o'zaro manfaat tamoyillari asosida rivojlana boshladi. Bunga qadar mintaqada 1990–2010-yillar davomida chegaralar, suv-energetika masalalari, transport yo'llari kabi murakkab masalalar hal etilmagan edi. Natijada davlatlar o'rtasida ishonchsizlik, savdo to'siqlari, siyosiy sovuqlik mavjud edi. 2017-yilda O'zbekiston tashabbusi bilan bu muammolar bosqichma-bosqich yechimini topa boshladi. Prezident Sh. Mirziyoyev o'z nutqlarida ta'kidlaganidek: "Bizning eng yaqin va tabiiy hamkorlarimiz – bu Markaziy Osiyo davlatlaridir. Mintaqada barqarorlik va o'zaro ishonch bo'lmasa, hech bir islohot muvaffaqiyatli amalga oshmaydi". Shundan so'ng O'zbekiston tashqi siyosati asosiy yo'nalish sifatida "mintaqaviy diplomatiya" konsepsiyasiga tayandi. Bunda quyidagi yo'nalishlar ustuvor bo'ldi: chegaraviy masalalarni hal etish; savdo-iqtisodiy aloqalarni tiklash; suv-energetika sohasida o'zaro manfaatli yechimlar topish; madaniy-gumanitar almashinuvni kengaytirish; xavfsizlik va

tinchlikni ta'minlashda hamkorlikni mustahkamlash. O'zbekistonning Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston bilan o'zaro munosabatlari yangi sifat bosqichiga ko'tarildi.

2017–2020-yillar oralig'ida Markaziy Osiyo mamlakatlari rahbarlarining o'zaro tashriflari tarixiy darajada ko'paydi. Sh. Mirziyoyev 2017-yilning o'zida barcha qo'shni davlatlarga rasmiy tashrif bilan bordi. Natijada bir necha yillik muzokaralardan so'ng O'zbekiston – Qirg'iziston chegarasining 85 foizi, Tojikiston bilan esa 90 foizi delimitatsiya qilindi. 2018-yilda O'zbekiston tashabbusi bilan BMT Bosh Assambleyasi tomonidan “Markaziy Osiyo: umumiy taraqqiyot va farovonlik yo'lida o'zaro ishonch va hamkorlik” rezolyutsiyasi qabul qilindi. Bu hujjat mintaqa davlatlarining o'zaro manfaatli aloqalarini xalqaro huquqiy asosda qo'llab-quvvatlashga xizmat qildi. Shuningdek, 2018-yil 15-mart kuni Qozog'istonning Ostona shahrida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining birinchi maslahat uchrashuvi o'tkazildi. Ushbu uchrashuvdan so'ng “mintaqaviy maslahat uchrashuvlari” an'anaviy formatga aylandi. Bu platforma orqali davlat rahbarlari muhim masalalarni bevosita muloqot orqali muhokama qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar. O'zbekiston tashabbusi bilan tashkil etilgan mintaqaviy uchrashuvlar quyidagi natijalarga olib keldi: mintaqada ishonch muhitining mustahkamlanishi; chegaraviy masalalarda murosaga erishish; suv-energetika resurslaridan adolatli foydalanish tamoyilining shakllanishi; savdo-iqtisodiy hamkorlikni yangi bosqichga ko'tarish.

O'zbekistonning 2017–2020-yillar davomida Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan savdo hajmi ikki barobardan ortiq oshdi. Agar 2016-yilda mintaqa davlatlari bilan savdo aylanmasi 2,4 milliard AQSH dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2020-yilda bu ko'rsatkich 5 milliard dollardan oshdi. Asosiy yo'nalishlar:

- Qozog'iston bilan qishloq xo'jaligi va energetika sohasida qo'shma loyihalar;
- Qirg'iziston bilan to'qimachilik, savdo logistika markazlari;
- Tojikiston bilan elektr energiyasi almashinuvi va suv xo'jaligi;
- Turkmaniston bilan tranzit va transport infratuzilmasi sohalarida hamkorlik.

2018-yilda Toshkentda “Markaziy Osiyo investitsiya forumi” o'tkazilib, 1 milliard dollardan ortiq shartnomalar imzolandi. Bundan tashqari, “O'zbekiston –Qozog'iston” va “O'zbekiston – Qirg'iziston” hududiy iqtisodiy zonalarini tashkil etildi. O'zbekistonning tashabbusi bilan transport-logistika yo'nalishlari ham kengaydi. “Toshkent – O'sh”, “Toshkent – Dushanbe” avtomobil yo'llari qayta tiklandi, “Andijon–O'sh” temiryo'l loyihasi bo'yicha muzokaralar boshlandi.

Mintaqadagi eng dolzarb masalalardan biri – suv resurslaridan foydalanishdir. O'zbekiston bu borada 2017-yildan boshlab “suv diplomatiyasi” tamoyilini ilgari surdi. O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi Vaxsh va Zarafshon daryolari suvlaridan foydalanish yuzasidan kelishuvga erishildi. Shuningdek, “Aral dengizi mintaqasi uchun inson xavfsizligi” dasturi doirasida O'zbekiston va Qozog'iston ekologik loyihalarni amalga oshirdi. Aral fojiasi oqibatlarini yumshatish maqsadida “Yashil makon” tashabbusi doirasida daraxt ekish va ekologik monitoring ishlari olib borildi. Energetika sohasida ham mintaqaviy aloqalar faollashdi. “O'zbekiston–Tojikiston” elektr uzatish tarmog'i qayta tiklandi, bu esa ikki mamlakat o'rtasida energetika almashinuvini yo'lga qo'ydi. “Qambarota-1 GES” loyihasi doirasida ham O'zbekiston o'z pozitsiyasini konstruktiv tarzda bildirdi.

2017–2020-yillarda O'zbekiston va qo'shni davlatlar o'rtasida madaniy aloqalar sezilarli darajada jonlandi. 2018-yilda “Markaziy Osiyo xalqlari madaniyati festivali” Toshkent va

Samarqandda o'tkazildi. 2019-yilda esa "O'zbekiston-Qozog'iston do'stlik haftaligi", "O'zbekiston-Tojikiston madaniyat kunlari" tashkil etildi. Bu kabi tadbirlar nafaqat san'at va madaniyat sohasidagi hamkorlikni, balki xalqlar o'rtasidagi do'stlikni mustahkamlashga xizmat qildi. Ta'lim sohasida ham o'zaro almashinuvlar kengaydi:

- Qozog'iston va Qirg'izistondan talabalar O'zbekiston universitetlariga o'qishga qabul qilindi;
- O'zbekistonlik talabalar uchun mintaqaviy grant dasturlari yo'lga qo'yildi;
- Markaziy Osiyo yoshlar forumi tashkil etildi.

Shunday qilib, 2017-2020-yillar O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan aloqalarida burilish davri bo'ldi. Yillar davomida yechilmagan masalalar murosali yo'l bilan hal qilindi, o'zaro ishonch va hamkorlik yangi bosqichga chiqdi. O'zbekiston tashabbuslari tufayli: mintaqaviy integratsiya jarayoni jonlandi; siyosiy muloqot barqarorlashdi; savdo-iqtisodiy hamkorlik ko'lami kengaydi; madaniy-gumanitar soha yangi bosqichga ko'tarildi.

2021-2025-yillar Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasidagi o'zaro aloqalar uchun sifat jihatdan yangi davr bo'ldi. 2020-yil pandemiyasi mintaqa davlatlarini o'zaro hamkorlikka yanada yaqinlashtirdi. O'zbekiston bu jarayonda mintaqaviy integratsiyaning tashabbuskori sifatida faol ishtirok etdi. Pandemiyadan keyingi davrda O'zbekiston tashqi siyosatida "mintaqaviy iqtisodiy barqarorlik" konsepsiyasi ilgari surildi. Unga ko'ra, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida transport, energetika, savdo, oziq-ovqat xavfsizligi va ekologiya yo'nalishlarida yagona yondashuv ishlab chiqildi. Integratsiyaning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat: erkin savdo zonasini kengaytirish; bojxona tartibotlarini soddalashtirish; raqamli iqtisodiyotni birlashtirish; yagona logistika zanjirlarini yaratish; suv-energetika resurslarini adolatli boshqarish. O'zbekiston tashabbusi bilan 2022-yilda Toshkentda "Markaziy Osiyo iqtisodiy forumining ikkinchi yig'ilishi" bo'lib o'tdi. Forumda "Markaziy Osiyo umumiy bozorini shakllantirish" konsepsiyasi muhokama qilindi. Bu tashabbus mintaqaviy integratsiyani chuqurlashtirish va ichki savdoni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan savdo hajmi 2021-2025-yillar oralig'ida 10 milliard AQSH dollariga yaqinlashdi. Eng yirik savdo hamkorlar Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston bo'lib qolmoqda. Asosiy iqtisodiy yo'nalishlar:

1. Sanoat va energetika: O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasida "O'zbekiston - Qozog'iston sanoat kooperatsiyasi zonasi" tashkil etildi. "Toshkent - Shimkent" energetik tarmog'i modernizatsiya qilindi.

2. Transport-logistika: 2023-yilda "O'zbekiston - Afg'oniston - Pokiston" temiryo'l loyihasi doirasida mintaqani janubiy dengiz portlari bilan bog'lovchi yangi yo'lakni barpo etish ishlari boshlandi. Shuningdek, "Toshkent - O'sh" avtomobil magistrali va "Andijon-Qashqar" yo'nalishi mintaqaviy tranzitni yaxshiladi.

3. Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat xavfsizligi: Qirg'iziston va Tojikiston bilan qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish bo'yicha klasterlar tashkil etildi. "Markaziy Osiyo oziq-ovqat xavfsizligi tarmog'i" tashabbusi ilgari surildi.

4. Turizm sohasidagi hamkorlik: 2022-yilda "Markaziy Osiyo sayyohlik forumi" Samarqandda o'tkazildi. Mintaqada yagona turizm brendi - "Silk Road Experience" konsepsiyasi ishlab chiqildi.

Bu tashabbuslar natijasida mintaqaviy iqtisodiy faollik oshdi, savdo oqimlari kengaydi, yangi ish o'rinlari yaratildi.

Energetika – Markaziy Osiyo integratsiyasining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonning tashabbusi bilan 2022-yilda “Markaziy Osiyo energetika alyansi” tuzish g'oyasi ilgari surildi. Mazkur tashabbus mintaqa mamlakatlarining elektr tarmoqlarini birlashtirish va energiya almashinuvini osonlashtirishga qaratilgan. Muhim loyihalar:

- “Turkmaniston – O'zbekiston – Qozog'iston” elektr energiyasi uzatish tarmog'i;
- “O'zbekiston – Tojikiston – Qirg'iziston” umumiy GES loyihalari;
- “O'zbekiston – Afg'oniston – Pokiston” elektr liniyasi (CASA-1000 loyihasi bilan integratsiyalashgan).

Transport yo'nalishida esa O'zbekiston “Markaziy Osiyo transport uzeli” yaratish tashabbusi bilan chiqdi. 2023–2024-yillarda “Termiz logistika markazi” rekonstruksiya qilinib, Afg'oniston orqali Janubiy Osiyoga chiqish imkoniyati kengaydi. “Yangi Andijon–O'sh” avtomobil magistrali, “Buxoro–Turkmanboshi” temiryo'li va “Toshkent–Ashxobod” aviatsiya yo'nalishlarining ochilishi mintaqaviy bog'liqlikni mustahkamladi.

Suv, ekologiya va xavfsizlik sohasida hamkorlik:

➤ Suv diplomatiyasi. Markaziy Osiyo suv resurslaridan birgalikda foydalanish masalasida O'zbekiston muhim tashabbuslar bilan chiqdi. 2021-yilda “Markaziy Osiyo suv strategiyasi–2030” hujjati loyihasi ishlab chiqildi. Unda suv resurslarini adolatli taqsimlash, gidroinshootlar xavfsizligini ta'minlash va ekologik muvozanatni saqlash tamoyillari belgilandi.

➤ Ekologik hamkorlik. Aralbo'yi hududini tiklash bo'yicha xalqaro hamkorlik kengaydi. 2022-yilda Toshkentda “Aralbo'yi uchun xalqaro innovatsion markaz” faoliyatini boshladi. “Yashil makon” umumxalq harakati mintaqaviy darajaga chiqib, barcha Markaziy Osiyo mamlakatlari tomonidan qo'llab-quvvatlandi.

➤ Xavfsizlik masalalari. Afg'onistondagi vaziyat fonida O'zbekiston, Qozog'iston, Tojikiston va Turkmaniston o'rtasida “Mintaqaviy xavfsizlik muloqoti” formati yo'lga qo'yildi. Terrorizm, ekstremizm va narkotrafikka qarshi hamkorlik kuchaytirildi.

Shuningdek, chegara hududlarida qo'shma harbiy mashg'ulotlar va tezkor axborot almashinuvi tizimi joriy etildi.

O'zbekiston tashabbusi bilan 2022-yilda “Markaziy Osiyo madaniy merosi haftaligi” Samarqandda o'tkazildi. Ushbu tadbir doirasida mintaqa xalqlarining milliy madaniyatlari, san'ati, folklori namoyish qilindi. Toshkentda “Markaziy Osiyo universiteti” ochilishi bo'yicha kelishuv imzolandi. Bu oliy ta'lim muassasasi mintaqa yoshlari uchun yagona ilmiy markazga aylanishi kutilmoqda. Yoshlar siyosati yo'nalishida 2023-yilda “Markaziy Osiyo yoshlar forumi” tashkil etildi. Unda ekologiya, raqamli texnologiyalar va tadbirkorlik sohalarida 100 dan ortiq qo'shma loyihalar taqdim etildi. Shuningdek, O'zbekiston, Qirg'iziston va Tojikiston orasida talaba almashinuvi dasturlari kengaydi, tarix, arxeologiya va tilshunoslik yo'nalishida qo'shma ilmiy ekspeditsiyalar o'tkazilmoqda.

2021–2025-yillar davomida Markaziy Osiyoda mintaqaviy hamkorlik sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarildi. O'zbekistonning faol diplomatik sa'y-harakatlari tufayli mintaqa: ichki iqtisodiy integratsiyani mustahkamladi; savdo hajmini 4 barobarga oshirdi; transport-logistika tarmoqlarini bog'ladi; energetika va ekologiya sohasida umumiy siyosatni shakllantirdi; madaniy-gumanitar birdamlikni kuchaytirdi.

Istiqbollar: 2030-yilgacha “Markaziy Osiyo umumiy elektr tarmog’i”ni barpo etish; “Raqamli Markaziy Osiyo” dasturini amalga oshirish; Aralbo’yi hududida ekologik turizmni rivojlantirish; Markaziy Osiyo–Janubiy Osiyo transport yo’lagini yakunlash. O’zbekiston bu jarayonlarda asosiy integratsion lokomotiv sifatida faol ishtirok etmoqda. Shu bilan birga, tashqi siyosatning “mintaqa–dunyo” modeli shakllanib, Markaziy Osiyo yagona siyosiy-iqtisodiy makon sifatida xalqaro maydonda e’tirof etilmoqda.

Shunday qilib, 2021–2025-yillar davrida O’zbekistonning tashqi siyosati mintaqaviy integratsiyani chuqurlashtirish, iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va xalqlararo birdamlikni mustahkamlashga qaratildi. Bu yillarda Markaziy Osiyo davlatlari o’rtasida ishonch, hamkorlik va sheriklik yangi bosqichga chiqdi. Natijada: O’zbekiston mintaqaviy diplomatiya markaziga aylandi; mintaqa davlatlari o’rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalar barqarorlashdi; suv-energetika, transport va ekologiya sohalarida umumiy strategiya ishlab chiqildi; madaniy-gumanitar yaqinlashuv xalqlarning birligini mustahkamladi. Ushbu jarayonlarning barchasi O’zbekistonning tinchlik, barqarorlik va o’zaro manfaat tamoyillariga asoslangan tashqi siyosatining amaliy natijalaridir. Kelgusida ham bu yo’nalish mintaqaning barqaror taraqqiyoti va xalqaro nufuzini oshirishda hal qiluvchi o’rin tutadi.

Xulosa qilib aytganda, 2017–2025-yillar O’zbekiston tashqi siyosatida mintaqaviy diplomatiyaning yangilanish, ochiqlik va o’zaro ishonch davri bo’lib, bu jarayon Markaziy Osiyo integratsiyasini chuqurlashtirish yo’lida mustahkam poydevor yaratdi.

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar:

1. Бобоёров Б. Взаимовыгодных отношений с странами центральной Азии отношений. Academic Research in Educational Sciences . ISSN:2181-1385. Volume5/ Issue 11/2024
2. Safojev S. Markaziy Osiyoda geosiyosat. T., 2005.
3. Tursunmuratov T. Markaziy Osiyo mintaqaviy xavfsizligini ta’minlashda ilmiy-texnologik salohiyat omili. T., 2016.
4. O’zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi hisobotlari (2021–2025).
5. “Markaziy Osiyo iqtisodiy forumi” materiallari, T., 2024.
6. BMT va YeXHT mintaqaviy hamkorlik bo’yicha ma’ruzalar to’plami, 2024.
7. “Orolbo’yi uchun xalqaro innovatsion markaz” faoliyati bo’yicha hisobotlar, 2022–2024.
8. Rasmiy hukumat portallari: www.mfa.uz, www.gov.uz, www.lex.uz.